

Kapp, K.M. (2012). *The gamification of learning and instruction. Game-based methods and strategies for training and education*. San Francisco: Pfeiffer.
McGonigal, J. (2011). *Reality is broken. Why games make us better and how they can change the world*. London: Jonathan Cape.

Vrugte J. ter & T. de Jong (2012). 'How to adapt games for learning: the potential role of instructional support'. In: *Serious games. The challenge*. Berlijn: Springer, z.p.

Ronde 2

Michelle Knijff
Nieuws in de klas
Contact: m.knijff@nieuwsindeklas.nl

Nieuws in de klas. Maak tijd voor actualiteit

1. Inleiding

Nieuwsmedia bieden unieke mogelijkheden om afwisselende en betekenisvolle lessen te geven. *Nieuws in de klas* ondersteunt docenten in het primair en voortgezet onderwijs daarbij met onder meer 'de Nieuwsservice', lesmaterialen en kennis. Met 'de Nieuwsservice' hebben docenten in Nederland kosteloos toegang tot nieuwsmedia als *BNR Nieuwsradio*, *NRC Handelsblad*, *RTL Nieuws* en *Vrij Nederland*. Zowel op papier (met bezorging op school) of thuis, als digitaal en in beeld en geluid. Docenten in Vlaanderen kunnen terecht bij *Kranten in de Klas*.

2. Werken aan taal, mediawijsheid, burgerschap en 21ste-eeuwse vaardigheden

Door de actualiteit in te zetten in de les werken docenten met hun leerlingen aan 'taalvaardigheid', 'mediawijsheid' en 'burgerschap'. Deze drie speerpunten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden: net zoals mediawijsheid een voorwaarde is voor burgerschap, is goede taalvaardigheid een vereiste voor mediawijsheid. Wie de taal niet goed beheerst, kan mediaboodschappen immers niet volledig doorgronden – bijvoorbeeld: het onderscheid maken tussen feiten en meningen en begrijpen wat een hoofdgedachte is. Net het analyseren, bespreken en kritisch kijken naar nieuws maakt dat leerlingen stilstaan bij datgene wat de zender werkelijk bedoelt. Deze vaardigheden zijn nu van belang, maar ook in de toekomst. Met actuele maatschappelijke bronnen worden

21ste-eeuwse vaardigheden, zoals de betrokken en nieuwsgierige houding van leerlingen, gestimuleerd. Ons standpunt is dan ook dat het volgen van nieuwsmedia bijdraagt aan mediawijs burgerschap. Voor *Nieuws in de klas* is het vanzelfsprekend dat taalvaardigheid – en dus ook lees- en luistervaardigheid – daar een cruciaal onderdeel in is.

3. Nieuws leren volgen

Nieuws en berichtgeving over de actualiteit zijn zeer rijke bronnen. Ze hebben een hoge informatiedichtheid en zijn contextrijk. Actualiteit heeft veel verschijningsvormen: van korte videoreportages tot uitgebreide achtergrondartikelen en van cartoons tot columns. Leerlingen vinden het werken met actualiteit motiverend, omdat het echt is en nu speelt; het is betekenisvol. Toch gaat het volgen van nieuws niet vanzelf. Nieuwsmedia zijn niet altijd eenvoudig toegankelijk voor leerlingen, omdat:

- het taalgebruik vaak niet direct aansluit bij de eigen spreektaal;
- kennis vaak wordt verondersteld op basis van eerdere berichtgeving;
- jonge lezers zelf niet altijd direct inzien waarom de onderwerpen voor hen relevant zijn.

Leerlingen hebben daarom ondersteuning van docenten nodig die hen aanmoedigen om op een actieve manier met het nieuws aan de slag te gaan (Schwarz 2009). Een belangrijke sleutel tot leren, is om aan te sluiten bij de belevingswereld van de leerlingen. Docenten doen dat bijvoorbeeld door te beginnen met onderwerpen uit het nieuws die leerlingen aanspreken. Dat vergroot de motivatie voor het volgen van nieuws, met name bij jongens. Uit onderzoek blijkt namelijk dat juist deze groep geïnteresseerd is in zakelijke en actuele teksten (Huysmans 2013).

Het afwisselen van tekstsoorten heeft een positieve invloed op de taalontwikkeling van leerlingen, zo staat beschreven in de publicatie *Meer lezen, beter in taal – vmbo* (Broekhof 2013). Ook uit onderzoek van Kortlever & Lemmens (2012) en uit het internationale PISA-onderzoek 2009 (OECD 2010) komt naar voren dat gevarieerd lezen (dus niet alleen boeken, maar ook kranten en tijdschriften) belangrijk is voor de taalontwikkeling. Veel leeskilometers maken in een rijke leesomgeving is essentieel voor een goede taalontwikkeling. Jongeren van vijftien jaar die gevarieerd lezen, scoren hoger op taal dan jongeren die dat niet doen. Kranten en tijdschriften blijken verder een uitstekende bron te zijn om de woordenschat uit te breiden. Dat komt doordat er veel laagfrequente woorden voorkomen in kranten en tijdschriften in vergelijking tot andere teksten (Cunningham & Stanovich 1998).

4. Toepassen van nieuwsmedia in het onderwijs

Kenmerkend voor de actualiteit is dat het nieuws zich meestal niet laat voorspellen. Dat vraagt om een flexibele houding van de docent. Wanneer docenten aan de slag gaan met actualiteit in de klas is het goed om als eerste stap een onderscheid te maken in de verschillende soorten actualiteit:

- *algemene actualiteit*: sociale problemen die regelmatig in de actualiteit worden aangekaart (bijvoorbeeld: discussies rondom discriminatie, ongelijkheid of het omgaan met privacy);
- *voorspelbare actualiteit*: actualiteit die al ruim van tevoren bekend is (bijvoorbeeld: de Boekenweek, verkiezingen, Prinsjesdag, sportevenementen – Olympische Spelen, Wereldkampioenschap voetbal...);
- *onvoorspelbare terugkerende actualiteit*: berichtgeving over natuurrampen, incidenten over bijvoorbeeld privacy, bekende Nederlanders, moord en doodslag, politiek aftreden...;
- *zich opdringende actualiteit*: nieuws waar journalisten niet omheen kunnen (bijvoorbeeld: grote rampen, oorlogen (relatief) dichtbij, familiedrama's in Nederland, de recente vluchtelingenstroom...).

De tweede stap is om te bepalen hoe de actualiteit in het curriculum van de school past. Bijvoorbeeld:

a. *in combinatie met reguliere methode*

Docenten behandelen de theorie uit de methode en vervangen de teksten uit de methode door actuele teksten;

b. *actualiteit als vertrekpunt*

Docenten starten de les met de actualiteit en gaan vervolgens over naar de methode (of: ze vervangen de les die ze hebben voorbereid door een actueel onderwerp waarvoor op dat moment veel aandacht is in de media);

c. *vakoverstijgend*

Actualiteit is ook uitermate geschikt om vakken te combineren en aan één project of opdracht te werken (bijvoorbeeld: door een onderwerp dat bij maatschappijleer wordt behandeld, te gebruiken als thema voor het schrijven van een betoog bij Nederlands).

Daarnaast bestaat het centraal examen voor een groot deel uit actuele artikelen. Door regelmatig te werken met actuele artikelen maken de leerlingen in voorbereiding hierop al leeskilometers.

5. Actualiteit combineren met didactische werkvormen

Het gebruik van de actualiteit in de les leent zich voor een zestal didactische werkvormen: ‘motiverend’, ‘informerend en analyserend’, ‘activerend’, ‘samenwerkend’, ‘producerend’ en ‘verdiepend’. Allemaal hebben ze als doel om de lesstof te verrijken, betekenisvol te maken en de stof op een afwisselende manier over te brengen. De actualiteit kan onder meer op de volgende manieren worden ingezet:

- *motiverend*
Door bij de belevingswereld van leerlingen aan te sluiten, wordt de motivatie om te leren vergroot. Dat kan bijvoorbeeld door leerlingen zelf onderwerpen te laten kiezen uit het nieuws.
- *informer en analyserend*
Leerlingen volgen het nieuws en maken kennis met journalistiek, zoeken naar bronnen, beantwoorden 5w1h-vragen en leren kritisch omgaan met bronnen.
- *activerend*
Leerlingen discussiëren over actuele stellingen, waardoor wordt geoefend met mondelinge taalvaardigheid.
- *samenwerkend*
Leerlingen verdiepen zich in groepjes in een actueel onderwerp en presenteren dat aan de klas.
- *producerend*
Leerlingen schrijven een betoog, maken een werkstuk of schrijven zelf nieuwsberichten (bijvoorbeeld: ‘een column’, ‘een opinie’). Met ‘de Nieuwstool’ (www.nieuwstool.nl) maken leerlingen online nieuwsproducties.
- *verdiepend*
Leerlingen passen de theorie uit de methode toe op actuele nieuwsberichten, zoals het bepalen van de hoofdgedachte of samenvatten.

Naast deze werkvormen kunnen docenten ook variëren door de actualiteit in verschillende verschijningsvormen aan te bieden (‘papier’, ‘digitaal’, ‘beeld’ en ‘geluid’). Zo werken ze met de leerlingen niet alleen aan leesvaardigheid, maar ook aan spreek- en luistervaardigheid.

6. Praktijkvoorbeelden: ‘NieuwsMakers’ en ‘Technonieuws in de klas’

Nieuws in de klas biedt ook lessuggesties en -materiaal. Een voorbeeld van lesmateriaal waarin de actualiteit een rol speelt, is ‘NieuwsMakers’. ‘NieuwsMakers’ is een digitaal pakket voor de bovenbouw van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs en is beschikbaar via *KlasseTV* en *LesTV*. Leerlingen maken kennis met verschillende nieuwsgenres zoals een ‘betoog’, ‘nieuwsbericht’, ‘column’, ‘fotoreporta-

ge' en 'nieuwsvideo'. Ze leren interviewtechnieken en maken zelf nieuws. Alle nieuwsproducties worden in een redactievergadering besproken, waarbij leerlingen zelf keuzes maken over de nieuwswaarde en de presentatie van hun bericht. In hun eigen online nieuwsmedium, 'de Nieuwstool', publiceren ze de gezamenlijke producties die ze vervolgens kunnen delen en verspreiden via sociale media.

Met het lespakket 'Technonieuws in de klas' onderzoeken leerlingen wetenschaps- en techniekonderwerpen in het nieuws en presenteren ze hun bevindingen aan de klas. Zo ontdekken ze dat nieuwsmedia geschikte bronnen zijn om ontwikkelingen te volgen en leren ze kritisch te kijken naar het gebruik van wetenschap en techniek in de samenleving. Het lespakket sluit aan bij 'Nederlands', 'techniek' en 'de maatschappijvakken'.

Voor meer informatie, zie: www.nieuwsindeklas.nl.

Referenties

- Broekhof, K. (2013). *Meer lezen, beter in taal – vmbo: Effecten van lezen op taalontwikkeling*. Den Haag: Sectorinstituut Openbare Bibliotheken. Online raadpleegbaar op: <http://www.lezen.nl/sites/default/files/meer-lezen-beter-in-taal-vmbo-mei-2013.pdf>.
- Cunningham, A. & K. Stanovich (1998). "What reading does for the mind". In: *American Educator*, 22 (1/2), p. 8-15.
- Huysmans, F. (2013). *Van woordjes naar wereldliteratuur: De leeswereld van kinderen van 7-15 jaar*. Amsterdam: Stichting Lezen. Online raadpleegbaar op: http://www.lezen.nl/sites/default/files/vanwoordjesnaarwereldliteratuur_0.pdf.
- Kortlever, M. & J. Lemmens (2012). "Relatie tussen leesgedrag en Cito-scores van kinderen". In: *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 40 (1), p. 87-105.
- OECD (2010). *PISA 2009 results: What students know and can do – Student performance in reading, mathematics and science (vol. I)*. doi:10.1787/9789264091450-en.
- Schwarz, F. & N. Drok (2009). *Jongeren, nieuwsmedia en betrokkenheid*. Zwolle/Amsterdam: Hogeschool Windesheim/Stichting Krant in de Klas.